

ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՄԻՍԹՐԱԼԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ

Վերջերս Քանի ձեռք չբեղ հանդիսութիւններով, որոնց ծանակցեցան Ֆրանսական կառավարութեան ու ժողովրդականութեան ներկայացուցիչները, տօնակցաւ Փրովանսի ձեռք բանաստեղծին Ֆրետերիք Միսթրալի ծննդեան հարիւրամեակը:

Միսթրալ փրովանսական լեզուի ու բանաստեղծութեան վերակենդանացման շարժումին հոյակապ պարագլուխը եղաւ. ան՝ փոխանակ իր բնածին հանձարը իր ձեռք հարեցնելով՝ Ֆրանսային՝ լեզուովը զարգացնելու եւ ամբողջ Ֆրանսայի ու Ֆրանսագէտ բոլոր հասարակութեանց ճատչելի գործեր արտադրելու, նուիրեց զայն իր «փոքրիկ հայրենիք»-ին, իր ծննդավայր Փրովանսին, գրական լեզուին վերականգման եւ Միջին Դարու ձեռք կերական Ֆրանսայի բանաստեղծութենէն իսկ առաջ այնքան սիրուն փայլով ծր շուրջած բանաստեղծութեան վերածաղկման: Իր եւ ինչպէս եւ իր շուրջ հաճախորդած ֆելիպպիներուն ձգտումը քաղաքական անջատման բնույթ երկեր չէ ունեցած. բայց ինքն եւ իր ընկերները ուզած են կենդանի պահել իրենց ցեղին ու ծննդավայր նահանգին բարքերը, աւանդութիւնները, յիշատակները եւ ծանաւանդ լեզուն ու գրականութիւնը: Միսթրալ հասաւ իր նպատակին. իր գործը, որ ժ. Կարու ամենէն ձեռք ու կատարեալ քերթողական արտադրութիւններէն մին է, զինք զարձուց տիեզերահոգակ բանաստեղծ ծր: Չկայ Ֆրանսացի գրագէտ ծր կամ գրաւ հմուտ ծր որ կարողացած չըլլայ անոր հրաշակերտները՝ բնագրին կամ Ֆրանսերէն թարգմանութեան ձեռք, եւ նոյնն է նաեւ ուրիշ եւրոպական ազգերու ձեռք:

Միսթրալին եւ ընդարձակ ուսումնասիրութիւն ծր նուիրած եմ ատենով Թիֆլիսի Լուսնայ հանդէ-

սին ձեռք (1905, Օգոստոս, Սեպտ., Հոկտ., 1908 Յունուար—Ապրիլ): Հոն սկսած էի նաեւ՝ յետոյ՝ հրատարակել Միսթրալի ամենէն հմայիչ ու ամե-

ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՄԻՍԹՐԱԼԻ

նէն աւելի ժողովրդականացած գործին՝ Միքեյօ քերթումն թարգմանութիւնը, զոր չկրցայ աւարտել: Եյդ գործին ամբողջութիւնը որ ծր պիտի երեւայ Անանիսի ձեռք: Նախորդ շրջանի Անանիսին 1909ի Յունիս—Յուլիսի թիւին ձեռք հրատարակած

եճ դարձեալ յօդուած ճը Միսթրալի վրայ, Միսթրալի յիսնամեակին առթիւ որ այդ տարին արտակարգ Հանդիսաւորութեամբ տօնուեցաւ փրովանական ձեճ քաղաքին Արլի ձէջ, եւ այդ յօդուածին Հետ տուած եճ նաեւ թարգմանութիւնը Միսթրալի աճենէն սիրուն կտորներէն ձէկուն (Մակալիի երգին) եւ Բաժակը, Ապաճխարուքեան Սաղմոս, Կարօս, Գեղօն առ Լասին Յեղր քնարերգական սքանչելի էջերուն:

Անանիսի ներկայ թիւին ձէջ կը Հրատարակեճ Ալֆօնս Տօտէի (որ ինքն ալ Փրովանսցի էր,

բայց Ֆրանսական գրականութեան նուիրուած եւ իր գործերէն ոճանց ձէջ Ֆրանսերէնով իր Փրովանսցիի Հոգին այնքան գողարիկ կամ սրամիտ կերպով արտայայտած) Միսթրալի ճասին զճայլելի յօդուածին թարգմանութիւնը, ամփոփում ճը այն ճագիսարական ճառին զոր Լէոն Տօտէ արտասանեց քանի ճը ամիս առաջ Միսթրալի ճննդեան Հարիւրաճեակին առթիւ Փարիզի ձէջ կայացած ձեճ Հաւաքճան ճը, եւ Միսթրալի նշանաւոր էջերէն ոճանց տաղաչափեալ Հայացումը:

Ա. Չ.

ՄԻՍԹՐԱԼ ԲԱՆԱՍՏԵՂԹԸ

Անցեալ կիրակի առտու, անկողնէն ելած միջոցիս, կարճեցի թէ՛ Թօպուռ Մօնմարթը փողոցի մէջ է որ կ'արթննամ: Կ'անձրեւէր, երկինքը զօրէջ էր, Հագացքը տխուր: Վախցայ այդ անձրեւի ցուրտ օրը տանս մէջ անցընել, եւ իսկոյն փափաք զգացի երթալ քիչ մը տաքնալ Դրեւտէրիք Միսթրալին մօտ, այդ մէճ բանաստեղծին որ իմ շօճիներէս երեք փարսախս հեռու՝ Մայեանի իր փոքրիկ գիւղին մէջ կ'ապրի:

Մտածումս իսկոյն զորճագրեցի, մտենի ի փայտէ բիր մը, Մոնթենեքս, ճածկոյթ մը, ու ճամբայ ելայ: Ոչ ոք արեւերուն մէջ... մեր գեղեցիկ կաթնոյթի Փրովանսր կը ձգէ որ հօգը կիրակի օրը հանդէի տուներու մէջ շուները միայն, ագարակները փակ... հեռուէ հեռու սայլակ մը իր փայլուն ճածկոցով, պառաւ մը իր շորցած տերեւի զոյնով կրկնոցին մէջ փաթթուած, շորիներ տօնազգեստ, — կապոյտ ու ճերմակ կեմեղէնէ տապճակ, կարմիր բըրդակ, արճաթէ բոճոճներ, — որ յամրատարով կը տանին պատարագի զացող ագարակի մարդոց ամբողջ սայլակ մը, յետոյ, հեռուն, մշուշին մէջէն, նաւակ մը «ոռպին» ին վրայ եւ ձկնորս մը կանգուն որ իր ուղանք կը նետէ...

Այդ օրը, ճամբուն վրայ, հնար չկար կարդալու: Անձրեւը հեղեղօրէն կը տեղար եւ հիւսիսահօդմը զայն գոյլերով երեւող կը նետէր... մէկ շունչով բրի ամբողջ ճամբան, ու վերջապէս, երեք ժամ քալելէ ետքը, դիմացս նշմարեցի փոքրիկ նոճատանները որոնց մէջտեղ Մայեանի գիւղը՝ հովէն վախուն՝ ապաստանած է:

Կատու մը իսկ չկար գիւղին փողոցներուն մէջ. ամենքը պատարագին զացած էին: Երբ եկեղեցւոյն առջեւէն անցայ, օճաճեւ նուագարանը կը խորզար, եւ տեսայ կերտներուն շողշողմը պատուհաններու բազմերանց ապակիներուն մէջէն:

Բանաստեղծին բնակարանը գիւղին ճայրն է, վերջին տունն է՝ ճախ կողմ, Սէն-Մեմիի ճամբուն վրայ, — մէկ յարկով տնակ մը առջեւը պարտէզով մը... Կամաց մը ներս կը մտնեմ... ոչ ոք: Սալոնին զուոր զոց է, բայց ետին կը լսեմ մէկը որ կը քալէ ու բարձրաճայն կը խօսի... այդ քալումքն ու այդ ճայնը քաջածանօթ են ինձի... վայրկեան մը կանգ կ'առնեմ կրաների փոքրիկ նորանցքին մէջ, ձեռքս դրան կոճակին վրայ, շատ յուզուած: Սիրտս կը տրոփէ: — Հո'ն է ան: Կ'աշխատի... Պէտք է սպասել որ իր ստեղծելու վրայ եղած բանաստեղծութիւնը վերջացնէ... ինչ կ'ուզէ ըլլայ. մտնե'նք:
